

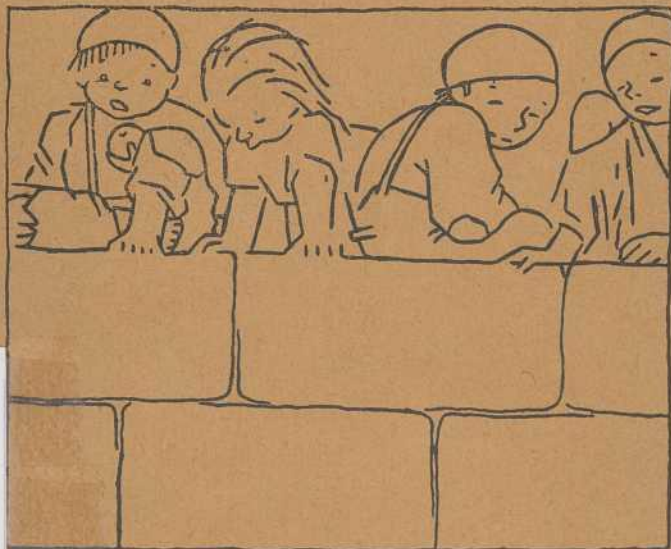
SEMINARIO DE ESTUDOS GALEGOS
PUBLICACIONS ESCOLARES

METODO DE LECTURA

por

JOSEFA IGLESIAS VILARELLE

Maestra de Mourente (Pontevedra)

7

GL
et

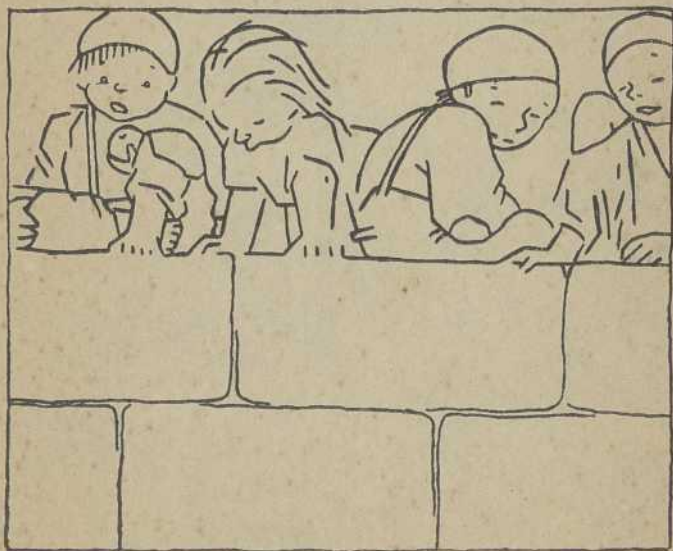
SEMINARIO DE ESTUDOS GALEGOS
PUBLICACIONS ESCOLARES

METODO DE LECTURA

por

JOSEFA IGLESIAS VILARELLE

Maestra de Mourente (Pontevedra)

Quedan reservados
todos los derechos.

PRIMEIRA PARTE

a e i o u

A E I O U

a e i o u

A E I O U

e i u o e

h H h *H*

he hi ho hu ha

uh oh ah eh ih

ha ho hu he hi

ih uh eh oh ah

m M m M

Ma mo mi mu me

mo me mu mi ma

Em am im om um

um om em im am

A ma, ma o, mai, ho me,
a mo, meu, miau, moi, ho,

Meu a mo é moi ho me

ñ Ñ ñ Ñ

ña ñu ñe ñi ño

ñi ñe ña ño ñu

Ma ña, a ño, mi ña, mo ño,

ho mi ño, mi mi ño, me mi ña,

mi ño, u ña

O a ñi ño é meu

p P p P

Pa po pe pi pu

Po Pe pi pa pu

Pa pai, pa po, Pe pa,
ma pa, pu ño, pi ña, pao,
pei ño, em pe ño, po ño, pia,

Pe pi ña é o meu mi mo

n N n N

Na no ne ni nu

ne ni na nu no

An on en in un

en in an un on

Ne ni ña, mi ña, ne no,
pe na, pai, ni ño, pa na,
no me, nai, pa no, moi ni ña,

O ne no é un ho mi ño

b B b B

Ba be bu bi bo

bi bu bo be ba

ab ib ub ob eb

ob eb ab ib ub

Ba bea, ba bia, ba bi ón,
bam ba neo, bó, boí ña, boi,
O meu ne ni ño é moi bó
Meu pai é bó ho me

f F f F

Fa fi fu fo fe

fo fa fi fe fu

Fa ba, fa me, fu me,
fio, foi, fia ba, fia ño, fo,
mi ña nai fia ba, e meu
pai fu ma ba

O fu me a ba fa

d D d D

Da do di du de

do di da de do

Ad ud ed id od

od ed id ud ad

Me do, de mo, do no, doa do,

fa ba da, mu do, po da,

Meu pai é o do no do boi

s S s S

Se sa su si so

so su si se sa

As us os is es

is os es as us

Sá ba do, as mo, sa bio, sa po

sau da de, sau di ña, se de,

so si ño, es pi ña, ba ña da.

O sa po da me me do

l L l L

La li lu le lo

lu li la lo le

Al ul ol il ei

il el al ol ul

Lo bo, la ma, le do, a ló,
lua, lu me, a lu mea, a lí,
a moa do, a la lá, né boa,

O lo bo é ma lo

Ll ll Ll ll

Lla lle lli llu llo

lla llu llo lle lli

O llo, mi llo, ma lla.
dou llo, pa lla, pi llou,
Deus dou lle ó ho me sua Nai

O lo bo pi llou o a ño

c C c C

Ca cu co Ce ci

Cu co ca ci ce

Ac ic ec uc oc

oc ec uc ic ac

Ca la, ca ba lo, ca be lo,
ce ba da, ce ño, co ci ña,
co la da, co lle i se pano
Ma nue la fai a co la da

q Q q Q

Que qui *que qui*
Que do, quei ma, qui no,
que ce, Sa be la quei ma a
pa lla na co ci ña

Pe pa é un ha boa nai

t T t T

Te ta tu ti to

ta ti to tu te

To la, ta ba co, tá boa, ta llo
tea, tei to. te lla, te so, ti no,
Es tou to la coa mo ne ca

Pe pe es tá no te lla do

r R r R

Re ri ro ru ra

ra ru re ri ro

Ar ir er ur or

or ar ur er ir

Ra bu ña, ra to, a ra do,
ra po so, ra pa ci ña, pa rra-
feo, Sa re la, Boa a na da
de mi llo, Noi te de lua

Pe pi ña que dou or fa

x X x X

Xa xo xi xu xe
ge⁽¹⁾ gi je ju ja jo ji

Xa xo xi xe xu
Gi ge jo ju ja ji je

Qui xe ra, Joa na, a ji ña. O mon-
je es tá na Her mi da. E se pa xa-
ro fu xeu. O dia da ro ma xe

O pa xa ro es tá no ni ño

g G g G

Ga go gu gue gui
go gu ga gui gue

Ga li ña, ga to, lo go, gue de lla,
Gui lla rei, gu bia, To ma sa
Bai la a mui ñei ra. O ho me
on de na ce e o boi on de pa ce

(1) As letras g, j, deberanse pronunciar do xeito da x ou ch francesa; d'ista maña: xe, xola. Teña en conta o alumno que na lingua galega non se emprega en ningures o sonído forte distas letras.

ch CH ch CH

Cha che cho chi chu
chu chi che cha cho

Chea de pa lla es tá a co ci ña.

Cha mou me meu fi llo. To pei
un ha cha to la. Chia o pa xa ri-
ño n'o seu ni ño.

Cho ra o ne no pe que no

v V v V

Ve va vi vu vo
va vi vu vo ve

A va ca e no vi ña. Vai che n'a
fei ra. O boi xa e ve llo. Xia da
n'a la ma, choi va n'a ca ma

A do no si ña vai ó co lo ra do

En to da te rra es pi ga o mi llo

y Y y Y

Ya yu ye yo yi

ya ye yu yi yo

Le va a sa ya a ma re la. A ne na
sa la ya ba, mi ña xo ya

O ne no que dou so yo

z Z z Z

Za zu zi ze zo

zo zi za zu ze

Zo quei ro é meu pai. O ce go
to ca ba a vio la. O za pa tei ro
fai za pa tos. Xo sé pu xo a za-
ma rra. D'a u va tí ra se o
vi ño e o va ga zo

Meu fi llo meu que ri di ño

Ti es meu a-mi-go. O que que-da é un a-na-co de te-la. Sei-ca to-leas. Che-gou o ou-to-no. O fi-lli-ño es-ti-vo fo-ra. Foi co-mo un-ha pu-ña-la-da. Te-ño un pen-sa-men-to no mio-lo. Un-ha ra-pa-ri-ga to-ca-ba o pia-no. Es-ta-te que-do que xa te cha-ma-rei. Ain-da que non sexa mais que ho-xe. To-do a-que-lo de que che fa-lei. Os za-pa-tos que lle fa-cían fa-lla. A-sí foi en to-dol-os sé-cu-los.

Un-ha noi-te no mui-ño

A-sí fo-ra to-d'a vi-da. Mi-ña nai
mi-ña coi-ta-da. A noi-te de xia-da
es-tou na ca-sa. A-to-pou un pa-
xa-ro que vi-ña car-a a il. Un-ha
ne-na ga-rri-da. A-que-la noi-te fu-
xiu da ca-sa. Pú-xo-se en ca-mi-ño
e a-to-pou un pa-xa-ro. De-ca-tou-
se a-xi-ña de que le-va-ba ra-xo.
Meus tios vi-ñe-no a no-sa ca-sa.
A vos-te-de pa-sou-lle al-go d'is-to.

I-rei no meu co-che as oi-to e me-dia.

SEGUNDA PARTE

Xa-n Xan, co-n con, mu-n mun,
la-n lan, vi-n vin, to-n ton, si-n sin,
Xan ven con An tón. Xa quín
ven ma ñán. Ten moi to pan. Es-
te tin tei ro ten tin ta. O can co-
meo o pan.

A ne na ten xa ram pón

Ca-s cas, lu-s lus. ne-s nes, mi-s
mis, xe-s xes. vo-s vos, de-s des
ma-s mas. Si que re des vos, vi-
des ta mén. As an du ri ñas xa
che ga ron. As ga li ñas po ñen
o vos. Os pa xa ros can tan nos
pi ñei ros. Fun quen tar me ó lu-
me. Os de dos da man son cin co.

N'as cos tas do Le van te es tá

La-r lar, te-r ter, cu-r cur, si-r
sir, xo-r xor, bi-r bir, ta-r tar, mi-r
mir, de-r der, ce-r cer. Mi ña ca-
si ña meu lar. Por on de vos
que ra des ír i mos. O for no es tá
sin pan o lar sin le ña. Ca da
pom ba ó seu ni ño.

A ve lli ña es tá xor da

Ma-l mal, be-l bel, yu-l yul, co-l
col, se-l sel, vi-l vil, ta-l tal, me-l
mel. As a bellas fan a mel. As
sil vei ras dan a mo ras. As bu-
be las fan os ni ños n'os car ba-
llos. Es ta pe rei ra non dá pe-
ras. Xa é ve llo o meu mal.

Fer ve o cal do no po te

Pa-x pax; de-x dex; mo-x mox; Sa-z
saz; bu-z buz, ta-z taz. Ca-b cab;
to-p top; ne-b neb; Sa-d sad; do-b
dob; mu-d mud

Ob xe to, cib da de, xus gar
A cep ta ron, ab ne ga ción

Bo as tar des te ñan vos te des.
Fiz e mais An tón fo ron á cib-
da de. O ne no bó é dig no d'o
a mor dos seus pais. A quel pa-
xa ri ño pillou un vóo e pou sou
n' un ha pon la do teu
la ran xo

Es tas fo llas te ñen por ob xe to
en si nar os ne nos a leer

C-re cre, e-ro cro, p-ra pra, t-ri
tri, p-la pla, b-le ble, *b-ra bra, f-lu*
flu, p-ro pro, t-ra tra, f-ri
fri, t-ro tro.

Cra, plu, pro, ble, tra, dri, bra,
pra, cri, pro, vra, pre, bre, bro,
tro, cre, frei, gra, tro

Cra vo, froi to, en tra nas, tra ba-
llo, pra do, pri mei ro, cri vo, pra-
tea da, tro que, has tra, de ble,
bri la ban, rin glei ra, sem pre,
ou tro, pro be, pe le gri nos, bré-
te ma, e xem pro, pe dra.

A som bra d'os cas ti ñei ros

B-la bla, b-lo blo, b-le ble, c-lo clo,
c-le cle, c-la cla, f-la fla, f-lu flu,
f-li fli p-lo plo, p-lu plu,
p-le ple.

Pla, pli, plu, ple, plo
cla, cli, cle, clo, clu
Bla, blo, blu, bla, bli.

De ble, rin glei ra, Blan co, flau-
ta, fe ble, Bla sa, U clés, da ble,
an dró me nas. Ou víu se a sua
do ce e fe ble voz.

A bre a fi es tra ra pa za.

Van se to dos en rin glei ra.

Bla sa a lua es ta nos a xe xan do

B-rar brar, t-ras tras, d-res dres,
c-rin crin, p-lan plan, g-lan glan.
B-ril bril, c-lub club, g-lar glar,
t-res tres, b-ran bran, t-ran tran,
t-ris tris, t-ron tron, d-res dres.
Ab-s abs; ol-s ols; in-s ins; tran-s
trans; con-s cons; un-s uns.

Lem bran zas, a rre grar, es tron-
do, com po si cións, rin glei ra,
es quen cín, plan cha re, a rran-
cou, a bran guer, *a bran guía, di-
fren te, e qui li bros.*

Den de *Bou zas* ao mon te d'a
Guía tres soa ves cur vas son o
a sen to d'o sor pren den te de-
sen ro lo do por to de Vi go

Ga-li-cia es-tá o No-ro-es-te d'a pe-
nín-sua *I-bé-ri-ca*. Na te-rra de
Ga-li-cia da-se to-da cras de froi-
tos. A po-boa-ción de *Ga-li-cia* é
so-bre to-do ru-ral, sua for-ma de
a-gru-pa-ción é a pa-rro-quia: a *Ei-*
re-xa é cen-tro de reu-nión, o seu
lu-gar, dá no-me á *pa-rro-quia*. Os
lu-ga-res te-ñen o ca-se-río a-mon-
toa-do, son ra-ras as ca-sas i-so-
la-das, a-par-te as que es-tán as
vei-ras das *es-tra-das* e es-tán cin-
gui-das pol-as *hor-tas*.

Sá be se sí un cor po es tá frío
ou quen te, si é du ro ou blan do,
to cán do lle cos de dos qu'é on de
te mol-o tacto.

Os ce gos non te ñen o sen so
d'a vis ta; os xor dos non te ñen
ou vi do. O. xor do de nas ce-
men to é ta mén mu do.

*Non hay nin gun ho me i gual
a ou tro,*

Na te rra dan se as pran tas, que
te ñen fror e froi to. O froi to
en ce rra o grao ou se men te.

*O grao pos to na te rra re pro du-
ce a pran ta.*

A te rra hay que tra ba lla la ben

O ne no ten nas suas mans dez
de dos; dez ne nos, te rán cen
de dos; cen ne nos, te rán mil
de dos. *No so cor po é un ha ma-
qui na per fec ta.* Meus pais son
ta mén pais dos meus ir máns por
eso nos que re mos tan to. *Na es-
co la hay me sas e ta llos pra
os ne nos*

Os ne nos da es co la for man
un ha fa mi lia on de o es co lan-
te é co mo o pai de to dol-os
ra pa ces

*A es co la fai nos ser ho mes
ú ti les*

A escola é o lugar donde s'ade-
prende a ser bó, a ler, a esquir-
bir e a facer contas.

*Eu sinto fondo querer pol-os meus
compañeiros e admiración e respe-
to p'ro maestro.*

Meu pai e miña nai queren que
eu deprenda pra que sexa dem-
pois un home util.

Os nenos que son bós e adepren-
den ben terán o amor dos seus
pais e dos seus maestros.

*As nenas deben de sere o consolo
dos probiños e dos vellos, tendo de
cote a surrisa nos beizos, axudando
a sua nai n-os trafegos d'a casa.*

As costas de *Galicia* son as mais fermosas do mundo, estan bañadas pol-os mares *Cantábrico* ó *Norte* e pol-o *Oceano Atlántico* ó *Oeste*.

Os rios que regan as nosas terras son moitos, pois esta terra benzoada ten auga d'abondo; pero os principaes son: o *Miño* que nace nas terras de *Lugo* pasa por *Ourense* e entra nas de *Pontevedra*, separando *Galicia* de *Portugal*. O *Sil* que nace no *Bierzo* e verte a suas augas no *Miño* en terras de *Ourense*. O *Ulla* que morre en *Padrón*. O *Tambre*, morre en *Noya*. O *Lerez*, que verte a suas augas na ria de *Pontevedra*.

O río *Lérez* criado en terra de *Montes* ó pé do monte *Portela* de *Lamas* xúntase c'ó *Pego* en *Cerdedo*. Ven o *Lérez* por *San Xurxo de Sacos* e *Tenorio* recolle as augas do *Almofrey* criado na terra de *Cotobade*; e no fondo da ría de *Pontevedra* morre priguizoso o *Lérez* entre os arcales das pontes de *Pontevedra*, cinguindo as suas augas o solar da cibdade.

Vides, laranxeiros, pinales, ría perto do mar rompente e unha outa serra dando sombra á ría: ahí tendes un dos rincunchos mais garimosos de Galicia.

Santiago de Compostela atópase no centro de Galicia. Engade á tradición apostólica, as lembranzas da historia e a súa riqueza artística. A eirexa de Sar, a Catedral—co seu *Pórtico da Gloria*, feito pol-o mestre *Mateos*—o Pazo de Xelmírez; Hospital e Colexio de Fonseca; a mañificencia barroca da fachada do *Obradoiro* e dos *Pazos* espallados pol-o caserío, fan de *Compostela* o conxunto monumental mais importante da nosa nación e unha das cidades mais intresantes do mundo.

Queredes saber o que é Galicia?:

*Lagos, cascadas, ceos azues e se-
reos com'os d'Italia, hourizontes
nubrados e melancónicos; ribeiras
apacibres e sereniñas, mares in-
mensos; a terra cuberta en to-
dal-as estacións de herbiñas e de
fiores; os montes cheyos de pi-
nales, de carballos e salgueiros; os
lixeiros ventos que pasan; as fon-
tes e torrentes derramándose fer-
vedores e cristaiños, vran e in-
verno, xa pol-os risoños campos,
xa en sombrisas ondonadas. Ga-
licia é sempre un xardín onde se
respiran frescura e poesía.*

Eu sentíame *canso*, quería retor-
nar aos meus agros verdescen-
tes, á miña *casiña branca*, pra
sentil-a molescencia da fala aga-
rimosa, d'isa fala qu'escomencei
á tatexar no colo quente da miña
nai; pra respirar a cochura da
miña casa; pra sentil-a vos da
Terra nai a falar nos *pinos*, nos
paxaros, nas *silveiras*, nas
corredoiras.

Miña nai, a coitada, desque che-
guei, desfaciase en me tér todo
a pedir de boca. Anos facía xa
que non conoscía eu aquela vida.
Pol-a mañán en canto o *galo can-*
tareiro ventaba ao novo día, xa
s'erguera da *fiñeira* a *miña vella*.

A min istas cousas obrigábanme
facel-o mesmo. E me tiñades ás
seis e media da mañán, na *cociña*,
almorzando a *cunca* de *café* con
leite chea de pan hastra qu'a *cu-*
ller quedaba espetada. Os pri-
meiros dias custábame un pouco
traballo; pro ao pouco tempo, xa
facía eu isa vida. As *sete* poñía-
me a escribir e ás *once* abandoa-
ba o traballo pra tomar un par
d'ovos é unhas *raxas* de *xamón*.
Toda a *serán* tiña a pra o que
a min me petase.

As visitas qu'eu recibín fono moitas. A *lavandeira*, a *panadeira*, o *señor abade*, o *boticario*, o *escolante*, o *barbeiro*, o *vinculeiro*, o *segredario*, o *médico*: toda aldea. Eu pasaba as horas parolando con todos, aínda que non metía baza no asunto porqu'eles falaban de política, e a min, *dito sexa de camiño*, dame noxo.

Muitas veces iña ver plantal-as *patacas* á hora da parva. Todol-os caseiros querían me convidaren. Y-eu aparecía cando n'un sitio cando n'outro. A *parva* xa saberedel-o que é: o qu'os xornaleiros toman ao descansaren.

Os idiomas *castelán* e *galego*, e o mesmo pasa cos demais idiomas *ibéricos*, teñen entre sí palabras comúns, ou de escritura igual, que non poden chamarse *castelanismos* ao seren empregadas

por nos

Empregar en *galego* palabras como *andar*, *amir*, *correr*, *rio*, *verde*, etc., non son castelanismos. Estas voces pertécen por herdo nobilísimo aos idiomas peninsulares. Mais si decimos *nebra*, *hinoxo*, *granizo*, *lexos*, *troncho*, en vez de *brétema*, *fiuncho*, *sarabia*, *lonxe*, *cañoto* cometemos o pecado do *castelanismo*, porque desbotamos, sin necesidade palabras sinxelamente nosas por outras alleas

Os nosos irmáns galegos viven baixo a pouta d'unha fera maldizón. Perderon o espírito da Raza, a orgulleza de seren galegos, o amor ás cousas da Terra. Mais non esqueceron a fala galega que vive no fondo mais íntimo dos seus curazóns. I-eisí cando óuzanse a o lonxe os tanguidos da milagreira campaña—Campaña da Liberdade—os bós galegos sempre irmáns, gracias a o nobre vencello da nobre Fala, poderán voltaren do seu enfeitizo. E cando os anos vaian pasados ouvirán—n'un día grorioso—os tanguidos da doce campaña.

HIMNO

Qué din os rumorosos
Na costa verdecete,
O raio transparente,
Do prácido luar...?
Qué din as altas copas
D'escuro arume arpado,
Co seu ben compasado,
Monótono fungar...?

—Do teu verdor cinguido
E de benígnos astros,
Confín dos verdes castros,
E valeroso chán,
Non dés a esquecemento,
Da inxuria o rudo encono;
Desperta do teu sono,
Fogar de Breogán.

A

Exemplar: 0'25 ptas.

3
10
m